Avionët e shteteve anëtare të NATO-s, që janë përdorur në bombardimin e Jugosllavisë

Fillimi i Operacionit Forcat Aleate, që konsistonte në bombardimin e Jugosllavisë, më 24 mars 1999, në ora 20:00 sipas orës lokale në Kosovë, NATO-ja kishte në dispozicion 344 avion ushtarak të pozicionuar në bazat ajrore në Europë, prej tyre ishin 214 avion ushtarak të SHBA-së dhe 130 të anëtarëve të tjerë të NATO-s.[1] Shtuar këtyre edhe 2 B-2 që fluturonin nga Misuri në SHBA, për 15 orë në një drejtim dhe që hapën fushatën e bombardimit të Jugosllavisë,[2] kurse 6 B-52 hapën poashtu fushatën, të cilët lëshuan projektil AGM-86C.[3] Paralelisht me këtë nga deti Adriatik tre anije(Uss Gonzalez, USS Philippine Sea, USS Nicholson) dhe dy nëndetëse(USS Albuquerque, USS Miami) dhe nëndetsja britanike(HMS Splendid) gjuajtën raketat Tomahawk Land Attacck Missile(TLAM-s), në Kosovë, Serbi dhe Mal të Zi.[4] Caku i parë i goditur pak pas orës 08:00 p.m. ishte në afërsi të Prishtinës, në rrjetin e energjisë elektrike që la pa rrymë, e pastaj ajroporti i Batajnicës.[5]

Numri i avionëve të NATO-s, gjatë Operacionit Forcat Aleate, u rrit ndjeshëm si në numrin e avionëve gjuajtës ashtu edhe në numrin e sulmeve që u kryen. Numri i avionëve më 13 prill(në ditën e 20 të Operacionit Forcat Aleate), u bënë 550 avion të SHBA-së, kurse më 27 prill u rrit numri në 700. Gjithashtu edhe sulmet më 24 mars ishin 120, kurse më 13 prill u rritën në 250 sulme dhe pastaj më 27 prill më 340.[6] Kontributi i 19 anëtarëve të NATO-s, ishte i ndryshëm, nga lejimi i hapësirës ajrore, infrastrukturës së tyre, bazave të tyre ushtarake dhe ajroporteve të tyre, shpesh edhe me kosto të konsiderueshme shkaku i ndërprerjes së aktiviteteve civile.[7] Kurse më 7 maj 1999, NATO kishte angazhuar plotë 1000 avion, e që ishin në process për të vendosur 1.100 avion, prej të cilëve 1/3 ishin "gjuajtës". Më 6 maj SHBA kishte 639 avion dhe NATO kishin 277, kurse më 26 maj SHBA kishte 717 avion, prej tyre 309 luftarak/bombardues, 261 mbështetës, 44 zbulues dhe 103 helikopter, pa përfshirë avionët e SHBA-së që bombardonin nga bazat ajrore prej SHBA-së.[8]

---

[1] William S. Cohen and Henry H. Shelton. "Department of Defense Kosovo/Operation Allied Force After-Action Report to Congress." (Washington: Department of Defense, 31 January 2000), faqe 31; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 84; US Dept. of Defense, "Kosovo/Operation Allied Force After-Action Report" (31 Jan. 2000), faqe 31-32.

[2] Chris Hellman, "Lessons of Kosovo: More B-2 Bombers?" Weekly Defense Monitor, 3, no. 24, (Washington, DC: Center for Defense Information, 24 June 1999). Six of these aircraft rotated in pairs from Whiteman, conducting around fifty missions throughout the conflict; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 84.

[3] Dag Henriksen, NATO's Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in the Kosovo Crisis, (Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2007), faqe 175; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 87; NATO's Air War for Kosovo, A Strategic and Operational Assessment, by Benjamin S. Lambeth, 2001, faqe 20.

[4] Benjamin S. Lambeth, NATO's Air War for Kosovo: A Strategic and Operational Assessment (Santa Monica, CA: RAND, 2001), faqe 20; NATO's Air War for Kosovo, A Strategic and Operational Assessment, by Benjamin S. Lambeth, 2001, faqe 20; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 88.

[5] NATO's Air War for Kosovo, A Strategic and Operational Assessment, by Benjamin S. Lambeth, 2001, faqe 20-21.

[6] NATO statistics refer to 400 aircraft on day one. The lower figure comes from Department of Defense, Report to Congress: Kosovo/Operation Allied Forces After Action Report, Washington, Department of Defense, January 31, 2000, faqe 31.

[7] https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe xix.

[8] https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/kosovolessons-full.pdf, faqe 31.

Në bombardimin e Jugosllavisë, morën pjesë 14 anëtarët e aleancës së NATO-s, prej tyre tyre 12 anëtarë të kësaj organizate morën pjesë në operacionet luftuese ajrore,[9] e ato ishin: SHBA, Britania e Madhe, Franca, Gjermania, Italia, Belgjika, Kanadaja, Danimarka, Holanda, Norvegjia, Spanja dhe Turqia.[10] abstenuan Greqia, Islanda dhe Luksemburgu,[11] në disa burime theksohet që morën pjesë 13 shtete anëtare të NATO-s.[12] Në total SHBA, kishte dy herë më shumë avion sesa të gjithë anëtarët e tjerë të NATO-s së bashku, gjegjësisht kishte 59%, kurse të gjithë anëtarët e tjerë kishin rreth 430 avion.[13]

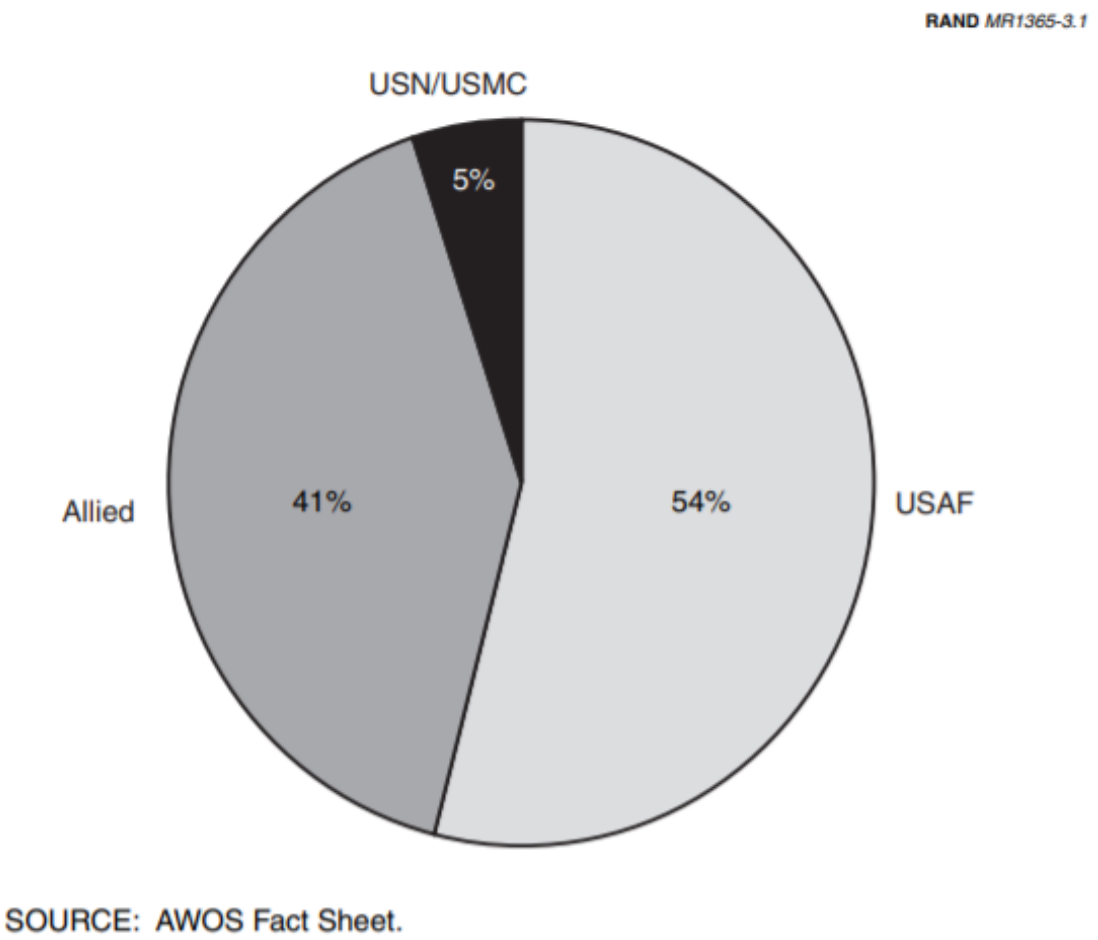

Figure 3.1—U.S. and Allied Aircraft Contributions

Grafikoni 1. Kontributi në avion i SHBA-së dhe aleatëve, në bombardimin e Jugosllavisë.[14]

---

[9] https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe xix; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 19.
[10] Benjamin S. Lambeth, NATO's Air War for Kosovo: A Strategic and Operational Assessment (Santa Monica, CA: RAND, 2001), faqe 276; https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/kosovolessons-full.pdf, faqe 17; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 19.
[11] http://secure.afa.org/Mitchell/reports/0999kosovo.pdf, faqe 8; https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe 78.
[12] https://core.ac.uk/download/pdf/11581855.pdf, faqe 95.
[13] NATO's Air War for Kosovo, A Strategic and Operational Assessment, by Benjamin S. Lambeth, 2001, faqe 33.
[14] NATO's Air War for Kosovo, A Strategic and Operational Assessment, by Benjamin S. Lambeth, 2001, faqe 33.

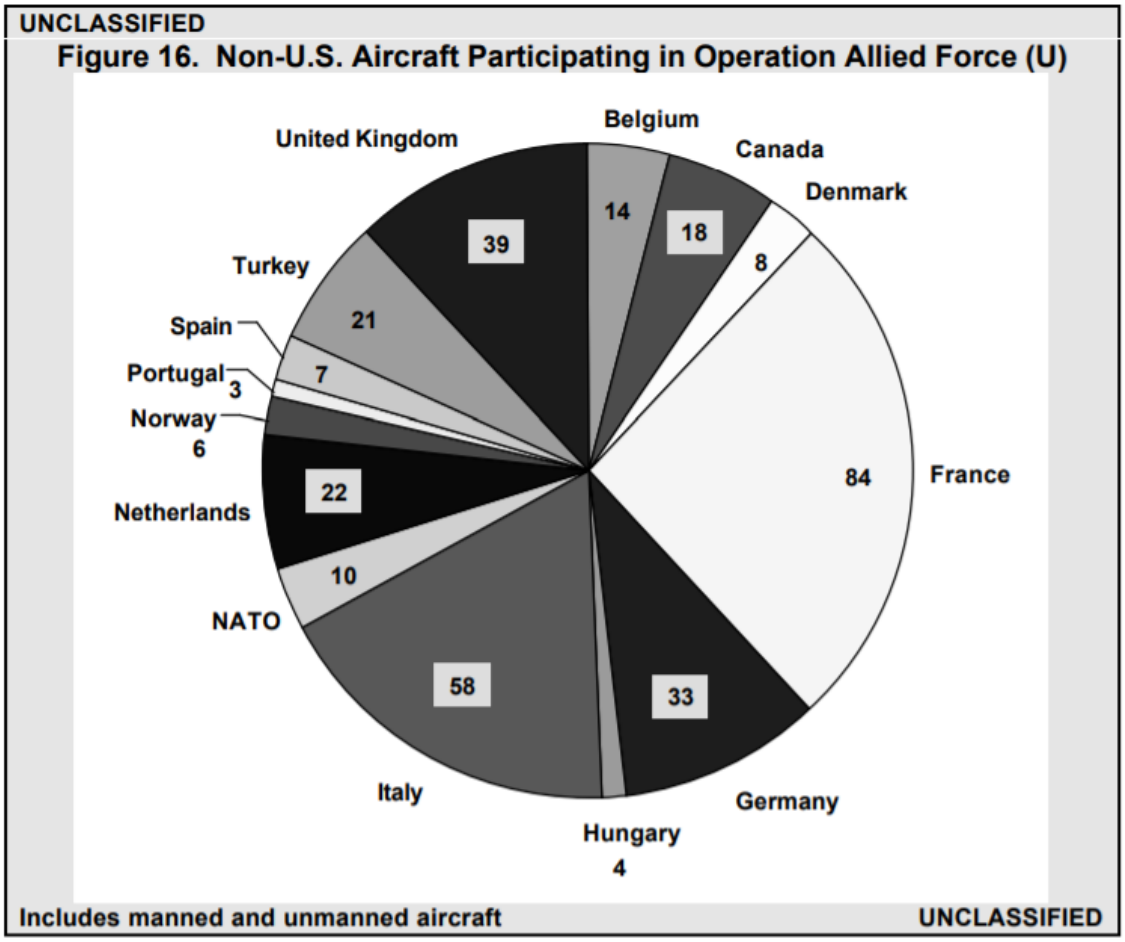

Grafikoni 2. Pjesëmarrja e avionëve të anëtarëve të NATO-s, pa SHBA-në në Operacionin Forcat Aleate.[15]

Avionët ushtarak të anëtarëve të NATO-s			
Vendi anëtar	Numri i avionëve	Tipi i avionëve	Baza ushtarake
Franca	12	Jaguar	Istrana, Itali
	6	Mirage F1CR	Istrana, Itali
	15	Mirage 2000D	Istrana, Itali
	1	C-160 Gabriel	Istrana, Itali
	2	SA 330 PUMA CSAR	Istrana, Itali
	6	KC-135	Istres, Francë
	10	Mirage F1CT	Solenzara, Francë
	3	Mirage IV-P	Solenzara, Francë
	8	Mirage 2000C	Grosseto, Itali
	2	E-3F SDCA	Avord, Francë
	2	AS-330HORIZON	Kumanovë, Maqedoni
	16	Super Etendard	Foch, Adriatik
	4	Etendard IV-P	Foch, Adriatik
Gjithsej 87			
Hungaria	22	MiG-29	Keskemet, Hungari

[15] https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe 78.

	20	Mig-21	Taszar, Hungari
	9	Su-22	Taszar, Hungari
Gjithsej rreth 50			
Italia	6	Tornado IDS	Brescia-Ghedi
	12	Tornado ECR/IDS	Giola del Colle, Itali
	4	T|ornado ECR/IDS	Piancenza, Itali
	6	F-104-ASA	Amdendola, Itali
	4	F-104-ASA	Cervia, Itali
	6	AMX	Istrana, Itali
	1	Boeing 707/T	Practica di Mare, Itali
Gjithsej 39			
Britania e Madhe	2	L-1011	Ankona, Itali
	5	VC-10	Ankona, Itali
	12	Tornado	Solenzara, Francë
	16	Harrier GR-7	Giola Del Cole, Itali
	2	E-3DAWACS	Aviano, Itali
	1	Canberra PR-9	Giola Del Cole, Itali
Gjithsej 38			
Holanda	14	F-16AM	Amendola, Itali
	6	F-16A	Amendola, Itali
	2	KDC-10	Eindhoven, Holandë
Gjithsej 22			
Kanadaja	18	CF-18	Aviano, Itali
Gjithsej 18			
Gjermania	14	Tornado	Piacenza, Itali
	1	C-160	Landsberg, Gjermani
Gjithsej 15			
Turqia	11	F-16	Ghedi, Itali
Gjithsej 11			
Belgjika	7	F-16	Amendola, Itali
	3	F-16AM	Amendola, Itali
Gjithsej 10			
Danimarka	9	F-16	Grazzanise, Itali
Gjithsej 9			
Spanja	6	EF-18	Aviano, Itali
	1	KC-130	Aviano, Itali
	1	CASA 212	Vinçenaca, Itali
Gjithsej 8			
Norvegjia	6	F-16	Aviano, Itali
Gjithsej 6			
NATO	4	E-3A AWACS	Trapani/Prevesa
Gjithsej 4			
Portugalia	3	F-16	Aviano, Itali
Gjithsej 3			
Totali rreth 325			

Avionët e NATO-s, që ishin në dispozicion e që nuk u përdorën:			
Franca	**8**	**F-8 Crusader**	**Foch, Adriatik**
	2	**Super Frelon**	**Foch, Adriatik**
	8	**Breguet BR 1050 Alize**	**Foch, Adriatik**
Turqia	**18**	**F-16**	
Gjithsej 36			

Table 1. Avionët ushtarak të shteteve anëtare të NATO-s, që ishin në dispozicion, por që nuk u përdorën në Operacionin Forcat Aleate.

Numri i avionëve	Tipi i avionëve	Vendi anëtarë i NATO-s
10	F-16A	Belgjika
9	F-16	Danimarka
1	C160	Gjermania
14	Tornado ECR	
1	C160	Franca
2	E-3F	
14	JAGUAR	
6	KC-135	
16	Mirage F.1CR/CT	
2	Mirage IVP	
8	Mirage 2000C	
15	Mirage 2000D	
2	AS 330 Horizon	
2	Puma	
16	Super Etendard	
4	Etendard IVP	
2	Super Frelon	
1	Canberra PR.9	Britania e Madhe
2	E-3D AWACS	
16	Harrier GR.7	
4	L1011	
12	Tornado	
3	VC-10	
6	AMX	Italia
1	Boeing 707/T	
10	F-104ASA	
6	Tornado IDS	
16	Tornado ECR/IDS	
18	CF-18	Kanadaja
4	E-3A AWACS	NATO
20	F-16A	Holanda
2	KDC-10	
6	F-16A	Norvegjia
3	F-16	Portugalia

6	EF-18	Spanja
1	KC-130	
1	CASA C-212	
11	F-16	Turqia

Figure 1. Numri i avionëve dhe tipet e avionëve që anëtarët e NATO-s, përdorën gjatë bombardimit të Jugosllavisë, sipas burimeve të NATO-s.[16]

Në total morën pjesë 31.600 forca amerikane, prej tyre 18.400 forca në tokë dhe 13.200 forca detare, 2/3 e të cilave ishin në kuadër të USECOM(Forcave amerikane në Europë). Forcat detare të NATO-s, përfshirë edhe ajroplanbartësen "Teodor Ruzvelt" dhe një britanike e një franceze, pastaj dy kryqëzorë amerikan(USS Vella Gulf CG 72 dhe Leyte Gulf CG55) dhe tre destrojer amerikan(USS Gonzales DDG-71 dhe USS Peterson DD969) dhe 6 të tjerë përfshirë britanike, franceze, italiane dhe greke, dy nëndetëse amerikane(Albuquerque USS 706 dhe USS Boise SSN 764) dhe një britanike dhe 10 fregata nga Britania, Spanja, Turqia, Italia, Holanda, Gjermania dhe Greqia. Derisa SHBA kishte përgatitur edhe Grupin e Gatshëm Amfib Kearsarge që kishte tre anije speciale(UUS Kearsarge LHD 4, USS Ponce LPD 15 dhe USS Gunston Hall LSD 44).[17]

SHBA kishte përdorur mbi 650 avion ushtarak në bombardimin e Serbisë, prej tyre përfshirë: F-14 "Tomcat" dhe F/A-18 "Hornet", F-15E "Strike Eagle", F-16 CJ" Fighting Falcon", F-117A"Nightawk", AV-80 "Harrier" dhe A-10 " Thunderbolt". Avionët bombardues, si: B-1B "Lancer", B-2 "Spirti" dhe B-52H "Stratofortress". Pastaj avionët transportues kargo si: C-5B "Galaxy", C-17 "Cargo Master II", C-130 "Hercules" dhe C-141 "Starlifter". Por edhe avionët si KC-10A "Extenders" dhe KC-135R"Stratotankers" AC-130H "Spectre" dhe E-8C. Dhe helikopterët EA-6B "Provlers" dhe AH-64A "Apache". Pastaj me RQ-1A, "Predator dhe "Hunter".[18] Në qershor 1999, SHBA, kishte përdorur 731 avion derisa aleatët e NATO-s, kishin përdorur rreth 300 avion,[19] gjegjësisht 327 avion, përfshirë me fluturaket papilot,[20] prej tyre 192 luftarak, sulmues/bombardues dhe bombardues, 63 avion

[16] https://www.academia.edu/31574193/Die_jugoslawische_Luftverteidigung (10.04.2016).
[17] HQ AFMC HO Special Study 19-02, Operation Allied Force, faqe 33; https://archive.defense.gov/specials/kosovo/ (10.04.2016).
[18] HQ AFMC HO Special Study 19-02, Operation Allied Force, faqe 33; https://archive.defense.gov/specials/kosovo/ (10.04.2016).
[19] Department of Defense, Report to Congress: Kosovo/Operation Allied Forces After Action Report, Washington, Department of Defense, January 31, 2000, faqe 32; John Gordon IV, Bruce Nardulli, and Walter L. Perry, "The Operational Challenges of Task Force Hawk," Joint Forces Quarterly, (Autumn/Winter 2001-02): faqe 54; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 84; https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe 32.
[20] https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe 78; https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/kosovolessons-full.pdf, faqe 38.

mbështetës, 19 avion zbulimi dhe 3 helikopter.[21] Nga mbi 38.018,[22] anëtarët e NATO-s pa SHBA-në, kryen mbi 15.000 ose rreth 39% të totalit.[23]

Më:25.03.2023

Skender Jashari i burgosur politik nga EULEX, për rastet e sulmeve kundër policisë dhe xhandarmërisë së Serbisë në Dobrosin komuna e Bujanocit. Ky shkrim është pjesë e marrur nga punimi i bërë gjatë qëndrimit në burgimin politik!

Master drejtimi juridiko-penal dhe studime joformale ushtarake.

[21] https://archive.defense.gov/specials/kosovo/; HQ AFMC HO Special Study 19-02, Operation Allied Force, faqe 33.
[22] Gregory Ball, "Operation Allied Force," (Washington, DC: Joint Base Anacostia Bolling, 23 August 2012), http://www.afhso.af.mil/topics/factsheets/factsheet.asp?id=18652 (qasur 31 dhjetor 2013); Wesley K. Clark, "The United States and NATO: The Way Ahead," Paramaters, 29, (Winter 1999-2000): faqe 10; http://edocs.nps.edu/2014/June/Gregory%20MMAS%20Final%20Version%2020%20May.pdf, faqe 108.
[23] https://webharvest.gov/peth04/20041027022740/www.defenselink.mil/pubs/kaar02072000.pdf, faqe 78; https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/kosovolessons-full.pdf, faqe 38.